

FELICJA BORZYSZKOWSKA
KRYSTYNA LEWANDOWSKA
JERZY NAPIÓRKOWSKI
Bydgoszcz

Z BADAŃ NAD LOSAMI ABSOLWENTÓW KLAS UZAWODOWIONYCH

1. Wprowadzenie

Losy absolwentów różnych poziomów kształcenia są tematem badań¹ i zainteresowań władz oświatowych od szeregu lat. Funkcjonowanie absolwentów, ich prawidłowa adaptacja społeczna i zawodowa oraz przygotowanie do zawodu wywiera istotny wpływ na jakość ich pracy, a ponadto na działalność dydaktyczno-wychowawczą szkół.

W artykule tym zostaną omówione niektóre problemy związane z funkcjonowaniem absolwentów klas uzawodowionych², a mianowicie: zaadaptowanie³ społeczne i zawodowe absolwentów w środowisku pracy zawodowej i szkole ponadpodstawowej. Materiał badawczy uzyskano z badań przeprowadzonych w roku 1975/76 przez Zakład Wychowania Technicznego Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy. Dane empiryczne zebrano za pomocą metody badania opinii, którą objęto zarówno absolwentów, ich opiekunów w zakładzie pracy, jak i nauczycieli oraz wychowawców w szkołach ponadpodstawowych, w których uczą się badani absolwenci.

Badaniami objęto 653 absolwentów z 42 szkół w województwie bydgoskim, toruńskim i wrocławskim (w tym 24 szkoły miejskie i 18 szkół wiejskich). Materiał empiryczny z badań uzyskano jednak tylko o 490 osobach, co stanowi 75% ogółu badanych. Z pozostałych osób — 39 wyjechało do OHP (uczą się i pracują), 49 nie uczy się i nie pracuje, a o 75 absolwentach brak jest danych.

Na 490 absolwentów, co do których uzyskano potrzebne dane, 303 osoby (61,9%) pracują zawodowo, 93 osoby (19%) kontynuują naukę, zaś pozostałe 94 osoby (19,1%) pracują zawodowo i uczą się równocześnie w szkołach ponadpodstawowych.

2. Losy absolwentów klas uzawodowionych

Badani absolwenci byli uczniami klas o różnym profilu uzawodowienia. Z tabeli 1. wynika, że aż 48% badanych nie miało wpływu na wybór specjalizacji, której się uczyli. Można więc przypuszczać, że powodzenia życiowe tej grupy osób będą mniejsze niż tych, którzy wybrali profil klasy uzawodowionej zgodnie z własnymi zainteresowaniami⁴.

W wyniku przeprowadzonej selekcji specjalizacji zawodowej klas, które ukończyli absolwenci, zgrupowano ją w sześć kierunków: mechaniczny — M, rolniczy — R, budowlany — B, drzewny — D, elektryczny — E, inny — I.

Po przeanalizowaniu danych z ankiet stwierdzono, że nie wszyscy badani po ukończeniu klasy uzawodowionej pracują czy uczą się dalej w tym samym kierunku (tab. 2.). Z zestawienia wynika, że tylko 48,8% badanych (239 osób) pracuje lub kontynuuje naukę w takim kierunku, jak w szkole podstawowej. Pozostali zmienili kierunek dalszej nauki lub pracy. Stan taki jest prawdopodobnie podyktowany tym, że aż 235 osobom profil uzawodowienia został narzucony przez szkołę, rodziców lub inne osoby (tab. 1.). Ponadto często w najbliższej okolicy nie było klas uzawodowionych o profilu interesującym ucznia.

Biorąc pod uwagę kierunki uzawodowienia należy stwierdzić, że najwięcej osób ukończyło klasy o profilu rolniczym, mechanicznym lub budowlanym. Jednak we wszystkich tych grupach około 50% badanych zmieniło kierunek uzawodowienia po ukończeniu szkoły podstawowej. Absolwenci klas o kierunku drzewnym i elektrycznym stanowią niewielką część ogólnej liczby absolwentów. Jednak większość z nich również zmieniła kierunek dalszej nauki czy pracy.

Tabela 1. Absolwenci klas uzawodowionych według sposobu wyboru profilu uzawodowienia

Sposób wyboru profilu klasy uzawodowionej	Kontynuujący naukę		Kontynuujący naukę i pracujący		Pracujący zawodowo		Razem	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
sam — zgodnie z własnymi zainteresowaniami	43	8,8	29	5,8	79	16,1	151	30,7
zgodnie z intencją innych	30	6,1	49	10,0	156	31,9	235	48,0
skierowała go szkoła zgodnie z intencją innych i własną	20	4,1	16	3,3	68	13,9	104	21,3
Razem	93	19,0	94	19,1	303	61,9	490	100,0

3. Funkcjonowanie społeczno-zawodowe absolwentów klas uzawodowionych

Adaptacja społeczno-zawodowa pracownika stanowi ważny problem gospodarczy, a także społeczno-wychowawczy. Od tego, czy adaptacja przebiega prawidłowo, w znacznym stopniu zależy aktywne włączenie się nowo przyjmowanych pracowników w życie społeczne zakładu oraz szybkie opanowanie przez nich czynności zawodowych⁵.

Zaadaptowanie się społeczne absolwentów klas uzawodowionych to ich stosunek do współpracowników, rówieśników i środowiska społecznego, przynależność do organizacji społecznych oraz nawiązywanie kontaktów z rówieśnikami. Stan adaptacji społecznej badanych osób przedstawia tabela 3.

Tabela 2. Związek kierunku pracy (nauki) absolwentów z profilem ich uzawodowienia

Kie- runek uzawodowie- nia	Profil klasy uzawodo- wionej		M		R		B		D		E		Razem	
	L	%	L	%	L	%	L	%	L	%	L	%	L	%
M	93	19,0	49	10,0	8	1,7	10	2,0	—	—	160	32,7		
R	41	8,4	120	24,5	4	0,8	5	1,0	1	0,1	171	34,8		
B	8	1,8	7	1,5	19	3,9	5	1,0	2	0,4	41	8,6		
D	2	0,4	3	0,6	1	0,1	5	1,0	—	—	11	2,1		
E	6	1,2	—	—	5	1,0	—	—	2	0,4	13	2,6		
I	35	7,2	34	6,9	10	2,0	12	2,5	3	0,6	94	19,2		
Razem	185	38,0	213	43,5	47	9,5	37	7,5	8	1,5	490	100,0		

Tabela 3. Adaptacja społeczna absolwentów klas uzawodowionych

grupy absol- wentów	Adap- tacja społe- czna	Stosunek absolwentów do pracowników rówieśników		Nawiązywanie kontaktów z rówieś- nikami, pracownikami		Stosunek do mienia społecznego		Postawa społeczna	
		życz- liwy	nie- życz- liwy	tak	nie	pozy- tywny	nega- tywny	aspo- łeczna	spo- łeczna
absolwenci pra- cujący		54,6	7,1	58,8	3,1	60,5	1,4	7,8	54,1
absolwenci pra- cujący i konty- nuujący naukę		17,6	1,7	18,4	0,8	18,6	0,6	5,7	13,5
absolwenci uczący się		17,8	1,2	18,3	0,6	18,3	0,6	8,3	10,6
Razem		90	10	95,5	4,5	97,4	2,6	21,8	78,2

Na podstawie danych z tabeli 3. można stwierdzić, że adaptacja społeczna badanych następuje w nowych warunkach bez większych perturbacji, cechuje ich jednak mała aktywność społeczna. Świadczy o tym fakt, że tylko 21,8% osób należy do organizacji społecznych. Wśród badanych absolwentów większość to jednak osoby życzliwie ustosunkowane do swoich współpracowników i rówieśników (90% ogółu badanych), łatwo nawiązujące z nimi kontakt (95,5%), dbające o mienie społeczne oraz ład i porządek na stanowisku pracy (97,5 %).

Adaptacja zawodowa to osiągnięte wyniki w pracy, zadowolenie z niej, a także prawidłowy stosunek do niej. Wszystkie te czynniki uzależnione są jednak w dużym stopniu od zainteresowania i zamilowania do wykonywanych obowiązków⁶.

W przypadku jednak, kiedy mamy do czynienia z absolwentami nie tylko pracującymi, ale równocześnie uczącymi się lub tylko wyłącznie uczącymi się, to istotne jest, jakie osiągają wyniki w nauce — pozytywne lub negatywne. Na podstawie badań można stwierdzić, że trudności w nauce wśród badanych absolwentów ma 27,2% osób uczących się i pracujących oraz równocześnie uczących się (z tego nieznacznie większe kłopoty mają absolwenci pracujący) — por. tab. 4. Wyniki pozytywne w nauce osiąga natomiast 72,8% badanych.

Tabela 4. Osiągane wyniki w nauce przez absolwentów klas uzawodowionych

Osiągane wyniki w nauce	Wyniki pozytywne	Trudności w nauce	Ogółem
absolwenci kontynuujący naukę	36,4	13,4	49,8
absolwenci kontynuujący naukę i pracujący	36,4	13,8	50,2
Razem	72,8	27,2	100,0

Spośród 490 badanych absolwentów 397 osób pracuje oraz pracuje i uczy się równocześnie. Z grupy tej aż 84,1% badanych jest zadowolonych ze swojej pracy, niezadowolonych zaś jest 15,9% (z tego grupa osób tylko pracujących stanowi 13,8%) — por. tab. 5.

Jak wynika z danych otrzymanych w wyniku badań, powodzenia absolwentów klas uzawodowionych zarówno w pracy, jak i w nauce są niezaprzeczalne. Znajdują oni w swojej pracy zawodowej zadowolenie i satysfakcję. Świadczy to o prawidłowym przygotowaniu badanych do dalszego życia przez klasy uzawodowione.

Tabela 5. Zadowolenie z wykonywanej pracy absolwentów klas uzawodowionych

Zadowolenie z wykonywanej pracy	Absolwenci zadowoleni z pracy	Absolwenci niezadowoleni z pracy	
absolwenci pracujący zawodowo	63,6	13,8	77,4
absolwenci kontynuujący naukę i pracujący	20,5	2,1	22,6
Razem	84,1	15,9	100,0

O przygotowaniu do podjęcia pracy i zaadaptowaniu badanych absolwentów świadczą również opinie zwierzchników, którzy oceniają danego pracownika na tle całej grupy⁷. Wydanie pozytywnej opinii o absolwentach klas uzawodowionych świadczy o tym, że pracują oni nie gorzej niż pozostała młodzież pracująca razem z nimi (por. tab. 6).

Tabela 6. Stosunek absolwentów do: wykonywanej pracy — w opinii mistrza zawodu; nauki — w opinii nauczyciela wychowawcy

Stosunek absolwentów do wykonywanej pracy, nauki	Pozytywny stosunek do pracy (nauki)	Negatywny stosunek do pracy (nauki)	Ogółem
absolwenci kontynuujący naukę	16,3	2,6	18,9
absolwenci kontynuujący naukę i pracujący	15,0	4,2	19,2
absolwenci pracujący zawodowo	58,5	3,4	61,9
Razem	89,8	10,2	100,0

Na podstawie danych z tabeli 6. można stwierdzić, że tak jak w przypadku uzyskiwanych wyników w nauce, również w pracy stosunek absolwentów do wykonywanych obowiązków jest w większości przypadków prawidłowy. Na 490 osób objętych badaniami tylko 10,4% stanowią absolwenci niewłaściwie wywiązujący się ze swoich obowiązków w szkole i pracy. Biorąc pod uwagę fakt, że badana młodzież była wyłączona z normalnego życia społecznego, taki stan adaptacji należy uznać za zadowalający.

4. Uwagi końcowe

Zebrane w wyniku przeprowadzonych badań dane pozwalają na sprecyzowanie niektórych uogólnionych wniosków dotyczących funkcjonowania absolwentów klas uzawodowionych:

- Stwierdzono, że absolwenci są ustosunkowani życzliwie do swoich rówieśników i współpracowników.
- Łatwo nawiązują kontakty z rówieśnikami oraz z ludźmi pracującymi z nimi.
- Dominują absolwenci, którzy wykazują pozytywny stosunek do mienia społecznego, nie niszczą, nie kradną, dbają o ład i porządek. Osoby ustosunkowane negatywnie stanowią znikomy procent.
- Stosunkowo mało osób należy do organizacji społecznych. Przyczyną jest zapewne brak zainteresowania się działalnością organizacji społecznych.
- Badani są pozytywnymi uczniami i pracownikami (oczywiście poza niewielkimi wyjątkami). Klasy uzawodowione przygotowują pracowników, którzy mogą podjąć pracę mimo tak młodego wieku. Zaletą tych klas jest różnorodność kierunków, które uczniowie mogą sobie obrać zgodnie z własnymi zainteresowaniami.
- Stosunek absolwentów do nauki jest pozytywny w większości przypadków.
- Ogólnie można wyciągnąć wniosek, że klasy uzawodowione spełniają swoją

rolę. Umożliwiają one nie tylko ukończenie szkoły podstawowej, ale przygotowują uczniów opóźnionych w nauce do dalszego życia.

— Absolwenci klas uzawodowionych zaadaptowali się w nowych środowiskach i poza małymi wyjątkami prawidłowo w nich funkcjonują, są pełnowartościowymi obywatelami.

PRZYPISY

¹ A. Leśniak; *Z badań nad losami absolwentów Studium Nauczycielskiego*. PWN, Warszawa 1971; B. Urbańska; *Losy absolwentów zasadniczych szkół zawodowych specjalnych*. WSiP, Warszawa 1974; K. Korabiowska-Nowacka; *Procedura badań przydatności do pracy absolwentów szkół zawodowych*. Ossolineum 1974.

² Klasy uzawodowione utworzone zostały na mocy Zarządzenia Ministra Oświaty i Wychowania z dnia 1. 02. 73 r. (Dz. Urz. NOiM nr 8) w celu ograniczenia drugoroczności, odpadu i odsiewu oraz wstępnego przygotowania młodzieży do zawodu.

³ Przez adaptację społeczną będziemy rozumieli w tym artykule stosunek absolwentów do nowo wykonywanych obowiązków w opinii samych badanych oraz ich przełożonych w zakładach pracy oraz szkołach (por. T. Sosnowski; *Materiały do działalności wychowawczej zakładu pracy*. PWSZ, Warszawa 1971). W naszym przypadku jako wskaźniki adaptacji społecznej przyjęto przynależność do organizacji społecznych, stosunek do mienia społecznego, skłonność do nałogów oraz współżycie z otoczeniem.

⁴ Red. B. Suchodolski; *Wybór zawodu*. Ossolineum, Wrocław 1972, s. 65; H. BednarSKI; *Aspiracje zawodowe uczniów szkół podstawowych*. Bydgoszcz 1969, s. 19.

⁵ T. Sosnowski; Op. cit., s. 126.

⁶ Stwierdzenie takie można znaleźć w pracy zbiorowej pt. *Szkola a wybór zawodu* (PWN, Warszawa 1971), gdzie czytamy: „Wybrać dobrze zawód (...) zgodnie z zamiłowaniem — to zarazem stworzyć sobie warunki do późniejszych życiowych sukcesów”.

⁷ B. Urbańska; *Losy absolwentów zasadniczych szkół zawodowych specjalnych*. WSiP, Warszawa 1974, s. 60.

F. BORZYSZKOWSKA
K. LEWANDOWSKA
J. NAPIÓRKOWSKI

EXTRACTS OF RESEARCH INTO THE FATE OF THEGRADUATES FROM THE PROFESSION CLASSES IN PRIMARY SCHOOLS

Summary

The article deals with some problems of the graduates from the profession classes such as:

- social and professional adaptation of the graduate in the environment of his work and high school
- the fate of these graduates from primary schools in the Bydgoszcz, Toruń and Włocławek region.

The analysis of the research made way to many conclusions about the importance of the graduates of the profession classe. They may be of help in further work on diminishing the number of failures in schools.

ИЗ ИССЛЕДОВАНИЙ НАД СУДЬБАМИ ВЫПУСКНИКОВ КЛАСС НАЧАЛЬНЫХ ШКОЛ С ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКОЙ

Резюме

В настоящей статье обсуждается вопрос функционирования выпускников классов с профессиональной подготовкой. Прежде всего общественное и профессиональное приспособление их в рабочей среде и в средней школе, а также судьбы этих выпускников на территории быдгоского, торуньского и влоцлавского воеводств.

Анализ проведенных исследований создал возможность определенные выводы, знание которых может оказать большую помощь учителям этих школ в устранении причин неуспеваемости учеников в учебе и уменьшение количества второгодников.